

МІНІСТЕРСТВО НАУКИ І ОСВІТИ УКРАЇНИ
ТАВРІЙСКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ім. В.І. ВЕРНАДСЬКОГО

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ
«ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

ПРОГРАМА КУРСУ

ДЛЯ СТУДЕНТІВ УСІХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ
КВАЛІФІКАЦІЙНОГО РІВНЯ “БАКАЛАВР”

СІМФЕРОПОЛЬ
2008

ВСТУП.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ЯК НАУКА ТА НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА.

Предмет і завдання курсу історії України. Історія України як невід'ємна частина всесвітньої історії. Місце відчизняної історії у системі університетського навчання.

Міжпредметний зв'язок у вивченні історії України. Значення курсу "Історія України" для професійної підготовки і виховання громадянської позиції та патріотизму. Наукова література з історії України. Характеристика архівних і опублікованих джерел.

Тема 1. Древній період. Початок людської цивілізації на території України. Західні слов'яни.

Археологічні дослідження історії України. Поява людини. Первісні люди та їх побут.

Неолітична революція. Трипільська культура. Традиції трипільської культури. Розвиток землеробства і скотарства. Археологічні культури епохи міді і бронзи.

Племена кімерійців, скіфів, сарматів. Перші протодержавні утворення. Економічні зв'язки із країнами Середземномор'я і Передньої Азії. Античні міста-держави (поліси) Північного Причорномор'я. Найдавніші письменні і археологічні джерела про слов'ян. Проблема "прабатьківщини" слов'ян в історіографії. Велике переселення народів та зміна етнічної карти Євразії. Відокремлення східних слов'ян. Розселення східних слов'ян. Звичаї, вірування, побут. Антський племенний союз. Боротьба із готами, гунами, аварами. Війна слов'ян із Візантією та Римською імперією.

Перші державні об'єднання східнослов'янських племен на Середньому Придніпров'ї. Східнослов'янські племена та державно-племенні союзи VI-IX ст.

Еволюція суспільного устрою східних слов'ян.

Тема 2. Держава східних слов'ян - Київська Русь. Галицько-Волинське князівство у XII-XIV ст. ст.

Утворення Київської Русі. Особливості державного будівництва у Західній Європі. Походження термінів "Русь", "Руська земля". Київ як політичний центр полянського союзу племен. Перетворення Києва у державний центр Східнослов'янських племінних союзів.

Теорії походження Київської Русі. Соціально-економічні і політичні чинники об'єднання слов'ян. Утворення міст. Розвиток і характер землеробства.

Князь Олег. Утворення Київської Русі, її соціально-економічний розвиток. Внутрішні і зовнішні чинники розвитку Київської держави у період князювання Ігора, Ольги, Святослава.

Відносини Русі із кочовими племенами. Військові походи князів. Розширення кордонів Руської держави, її державно-політичний устрій, етнічні процеси у Київській Русі. Початок формування української народності. Русь і Візантія. Шляхи поширення християнства на Русь. Хрещення Русі та його історичне значення. Київська митрополія. Володимир Великий і Ярослав Мудрий. Соціально-економічний розвиток. Соціальна структура населення. "Руська правда".

Культура Київської Русі. Міжнародні зв'язки і місце Київської Русі в історії Європи.

Причини послаблення влади київських князів. Володимир Мономах і його боротьба за державну єдність Русі.

Причина роздробленості Русі. Форми земельного володіння. Зростання політичної і економічної могутності. Розвиток міст, ремесел, торгівлі. Соціальна структура населення.

Продовження процесу формування української народності. Проблема генезису української народності в історіографії. Етноніми "русичі", "русини", "руські люди" і їх ідентифікація. Етнонім "Україна".

Державні утворення Середньої Наддніпряни: Київська, Чернігівська, Переяславська "землі".

Економічне і політичне зростання Галицького князівства. Внутрішня і зовнішня політика Ростиславичей. Ярослав Осмомисл. Опір західно-українського населення експансії польських і угорських феодалів. Роман Мстиславович.

Соціально-економічний розвиток Галицько-Волинського князівства. Поява і зростання міст. Суспільно-політичний і адміністративний устрій. Боротьба Русі проти монголо-татарської навали. Русько-західні князівства під ігом Золотої Орди. Ідея єдності Русі. Спроби Данила Галицького організувати антиординську коаліцію держав. Міжнародні стосунки на період князювання Данила Галицького. Культура періоду роздробленості Київської Русі (XII – перша пол. XIV ст ст.).

Тема 3. Литовсько-польський період української історії (XIV–перша пол. XVIст .ст .). зростання політичної могутності Великого князівства Литовського. Захоплення Галицько-Волинського князівства. Включення до його складу Західної Волині, Сіверщини, Київщини та Поділля. Відносини із Золотою Ордою і Ногайським улусом у період князівства Ольгерда. Політика великих литовських князів на українських землях. Суспільно-політичний устрій держави.

Кревська унія. Розширення південних князівств. Боротьба проти німецьких лицарів. Грюнвальдська битва. Литовський князь Вітовт, його зовнішня і внутрішня політика. Зміцнення Московської держави і її боротьба із князівством Литовським за Сіверську землю. Напади татар і турок на українські землі.

Соціально-економічний розвиток українських земель в другій половині XIV – середині XVI ст. ст. Розвиток сільського господарства, ремесла, сільських та міських промислів. Надання магдебурзького права українським містам.

Формування панщинно-фільваркового господарства. Зростання залежності населення від магнатів та шляхти. Юридичне оформлення кріпосного права. Литовські статuti (1529, 1566, 1588 рр.). Устав на волоки. Ліквідація обідни. Форми соціального протесту населення.

Зростання впливу Польщі на Литву. Наступ католицизму. Православна церква.

Походження, соціальна база козацтва. Роль козаків в охороні південних кордонів Великого князівства Литовського від татар і турок.

Причини, час і місце утворення першої Запорозької Січі. Зміни розміщення Січей. Початок морських походів козаків у турецькі володіння.

Етнічні процеси. Пам'ятники культури XIV – XVI ст ст.

Люблінська унія. Утворення Речі Посполитої. Україна під владою Польщі.

Соціально-економічний розвиток України. Сільсько-господарське виробництво. Категорії селян. Введення панщини. Колонізація Лівобережної України.

Міста і магдебурзьке право. Ремесла та промисли. Поява підприємств мануфактурного типу. Торгівля.

Культурний розвиток українських земель наприкінці XVI – початку XVII ст. ст.. Опоячування та окатоличування місцевої знаті. Зародження та діяльність товариств. Криза православної церкви. Брестська церковна унія.

Козацькі повстання.

Посилення соціального та національно-релігійного гніту в Україні. Урядова політика відносно козаків. Зародження реєстрового козацтва.

Формування суспільно-політичного устрою Запорозької Сечі. Козацька адміністрація. Старшина, заможні козаки та козацька голота. Козацькі ради. Господарство, побут та звичаї козаків. Військове мистецтво.

Козацькі повстання під проводом К. Косинського та С. Наливайко. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний. Запорозькі козаки у битвах під Цецерою та Хотином. Наступ магнатів та шляхти на козацькі права та вільності. Спроби уряду взяти козаків під постійний контроль. Козацькі повстання 20-30-х рр. XVII ст. Ординація 1638 р.

Тема 4. Українська національно-визвольна революція. Козацько-гетьманська держава. (сер. XVII - I пол. XVIII ст .)

Періодизація національно-визвольної революції. Україна напередодні Визвольної війни. Посилення кріпосного гніту та національно-релігійного пригноблення. Характер, рушійні сили і мета визвольної війни. Богдан Хмельницький.

Основні етапи війни. Перемоги під Жовтими Водами і Корсунем. Битва під Пілявцями. Облога Львова і Замостья. Зборовський договір. Молдавські походи козацтва. Битва під Берестечком. Білоцерківський мирний договір. Розгром польського війська під Батогом, бої під Монастирищем і Жванцем. Жванецька угода.

Українсько-московські зв'язки в роки війни. Рішення Земських соборів 1651 і 1653 рр. "Березневі статті" Богдана Хмельницького та інші документи Переяславсько-московського договору 1654 р., їх оцінки в історіографії.

Ліквідація польсько-шляхетського державного ладу і зародження української козацької держави. Її територія і адміністративно-державний устрій. Розділ на суспільні групи - стани. Органи влади. Господарсько-фінансова політика. Дипломатична діяльність. Збройні сили.

Відновлення війни з Польщею. Другий похід Богдана Хмельницького на західно-українські землі. Вступ Швеції до війни з Польщею. Віленське перемир'я. Створення коаліції проти Польщі. Війна України в союзі з Семигородським князівством і Швецією.

Гетьман Іван Виговський. Порушення царем умов Переяславської угоди. Гадячський договір. Юрій Хмельницький.

Розділ України на Лівобережну та Правобережну. Чорна рада. Гетьмани П. Тетеря та І. Брюховецький. Україна в політичних планах Росії, Польщі, Туреччини.

Андрусівський мир. Гетьман Петро Дорошенко. Бучацька угода. Гетьмани Дем'ян Многогрішний і Іван Самойлович. Подальше обмеження автономії України. Чигиринські походи (1677-1678). Бахчисарайська угода. "Вічний мир" і остаточне закріплення розділу України.

Соціально-економічні наслідки Визвольної війни. Зміна соціального і національного складу населення. Форми землекористування. Розвиток сільського господарства. Адміністративно-політичний устрій Лівобережної України і Слобожанщини.

Наступ на політичну автономію України, Обрання гетьманом Івана Мазепи. "Коломацькі статті". Зміцнення влади козацької старшини. Соціальна політика І. Мазепи.

Україна на початку Північної війни. Таємна дипломатія І. Мазепи. Його перехід на сторону Карла XII і наслідки цієї акції для України.

Обрання гетьманом І. Скоропадського. Полтавська битва. Смерть І. Мазепи. Гетьман у вигнанні Пилип Орлик і його "Конституція".

Утворення Малоруської колегії на чолі із З. Л. Вельяміновим. Наказний гетьман П. Полуботок. Боротьба старшини за відновлення гетьманства. Гетьман Д. Апостол. Економічна політика, реформа судових установ. Утворення Гетьманського Уряду.

Тема 5. Україна у складі Російської та Австрійської імперій.

Останній гетьман України К. Разумовський. Обмеження козацького самоврядування на Слобожанщині. Прагнення української старшини до зрівняння в правах з російським дворянством. Судова реформа.

Запорозька Січ з другої половини XVII в. Ліквідація Запорозької Січі. Задунайська Січ. Утворення Чорноморського козацтва. Переселення козаків на Кубань.

Культура України XVII - початку XVIII ст. ст.

Розорення Правобережної України. Бахчисарайський мир. Умови політичного, економічного і соціального розвитку. Відновлення козацтва. Вступ на Правобережну Україну. Гетьмана Мазепи і фактичне об'єднання її з Лівобережжям. Відновлення панщини.

Гайдамацький рух, його причини, характер, розмах. Коліївщина.

Західноукраїнські землі під чужоземним ярмом. Полонізація православної шляхти. Занепад братств. Рух опришків.

Закарпаття під владою Угорщини. Буковинські землі у складі Молдавського князівства. Розповсюдження на Буковину влади Австрії.

Перший розділ Речі Посполитої. Захоплення Австрією Галичини і Буковини. Захоплення Росією Криму. Другий розділ Речі Посполитої. Включення Правобережної України до складу Російської імперії. Третій розділ Речі Посполитої. Діяльність П.Румянцева-Задунайського. "Генеральний опис Малоросії".

Ліквідація полково-сотенного і судового устрою Гетьманщини. Перетворення її в провінцію Російської імперії. Закріпачення селян Лівобережної України. Розповсюдження на українську козацьку старшину прав російського дворянства.

Україна в російсько-турецьких війнах другої половини XVIII ст. Заселення Південної України. Виникнення чорноморських портів і міст.

Адміністративний устрій західноукраїнських земель і положення українського населення. Культура України середини і другої половини XVIII ст.

Адміністративно-державний устрій і чисельність населення. Розвиток товарних відносин і криза феодальної системи господарства. Стан сільського господарства. Промисловість. Торгівля. Транспорт. Загострення соціальних суперечностей. Розповсюдження кріпацтва на Південну Україну.

Участь українського населення у війні 1812 р. Здійснення інвентарної реформи. Селянські рухи, виступи робочих людей і військових поселенців

Декабристи в Україні. "Південне товариство". "Товариство об'єднаних слов'ян" та інші організації. Повстання Чернігівського полку. Вплив польського повстання 1830-1831 рр. на Україну.

Початок українського національного відродження. Утворення Кирило-Мефодіївського товариства. Програмні твори кирило-мефодіївців. Практична діяльність Т. Г. Шевченко в українському національному русі. Репресії царизму проти кирило-мефодіївців і Т. Г. Шевченка.

Криза кріпосницького господарства. Антикріпосницькі рухи в Галичині і на Буковині. Економічний стан Буковини і Закарпаття у складі Австрійської монархії.

Діячі українського національного руху в Галичині. "Руська трійця". Західноукраїнські землі в революції 1848-1849 р. р. Головна Руська Рада. Селянство в революції. Лук'ян Кобилиця. Ліквідація панщини.

Зростання антикріпосницького руху. "Київська козаччина". Підготовка селянської реформи.

Маніфест 19 лютого 1861 р. Особливості селянської реформи в різних регіонах України.

Реформи 60-х-70-х р. р.: системи освіти, земська, міська, судова, кредитно-фінансова, військова. Історичне значення реформ.

Перехід від мануфактури до фабрики. Промисловий розвиток українських земель в післяреформений період. Залізничне будівництво. Швидкий розвиток важкої промисловості в Донбасі і Придніпров'ї. Іноземний капітал і його значення в прискоренні темпів промислового розвитку. Зародження вітчизняної буржуазії.

Стан сільського господарства. Кріпосницькі елементи в землеволодінні і землекористуванні. Поглиблення соціального розшарування села.

Зростання міст. Класи і стани українського суспільства. Становлення української нації. Український національний рух.

Т. Шевченко і російські революціонери-демократи. Вплив польського повстанського руху на Україну. В. Антонович як ідеолог "хлопоманства". Українські громади. Наукова і просвітницька діяльність громадівців. Концепція громадянського соціалізму М. Драгоманова. Студентські громади. "Братство тарасівців". "Молода Україна".

Селянський рух. Зародження народників і їх "ходіння в народ". Народовольці в Україні.

Робітничий рух. Перші робітничі організації, їх ідеологія і програми. Марксистські кружки. Перші соціал-демократичні кружки. Активізація національного руху. Перші політичні партії.

Суспільно-політичний устрій і економічний розвиток західно-українських земель після революції 1848-1849 р. р. Іноземний капітал в промисловості. Положення робітників. Національний склад буржуазії і робітників.

Стан сільського господарства. Землеволодіння і землекористування. Початок переселення українців на Американський континент. Перші українські колонії в США, Канаді, в країнах Південної Америки.

Суспільно-політичний рух після революції 1848-1849 р. р. Москофіли і народовці. Виникнення Української соціал-демократичної і Української національно-демократичної партій.

Тенденції культурного розвитку. Валуєвський циркуляр і Емський указ. Ставлення до української культури в Австро-Угорщини.

Освіта. Культурно-освітні установи. Наукові установи. Університетська освіта. Наукові товариства. Досягнення українських учених в різних галузях науки.

Діяльність Археолого-географічної комісії. Розвиток українських установ у Львові. Література: проза, поезія, драматургія.

Мистецтво. Український театр. Жанри музичної культури. Образотворче мистецтво. Архітектурні споруди. Розвиток народної творчості. Мистецтво кобзарів.

Соціально-економічний стан українських земель у складі Росії. Монополії в промисловості і в банківській справі. Економічна криза в 1901-1903 рр. Робітничі страйки 1903 р. Масові селянські виступи.

Загальноросійські і українські партії в Україні. Українська політична думка на початку ХХ ст. Студентський рух. Кооперативний рух.

Україна в демократичній революції 1905-1907 рр. Позиції політичних партій в революції. Робітничі страйки в Україні після "кривавої неділі". Повстання на броненосці "Потемкин". Жовтневий політичний страйк. Виникнення Рад робочих депутатів. Озброєні виступи в Харкові, Олександровську, Донбасі. Державна дума.

Піднесення українського національного руху. Зародження українського періодичного друку. "Просвіта" в українському русі.

Столипінська аграрна реформа. Економічні і політичні наслідки реформи. Масові переселення українських селян до Сибіру і на Далекий Схід.

Діяльність українських партій і організацій в післяреволюційний період. Робітничий і селянський рух. Українське питання в Державній Думі.

Західноукраїнські землі на початку ХХ ст. Соціально-економічний розвиток. Боротьба трудящих проти соціального гніту. Кооперативний рух. Поява українських організацій "Січ", "Сокіл", "Пласт". Церковне життя. Причини і масштаб переселенського руху за океан. Життя української діаспори в США і в Канаді.

Україна в першій світовій війні. Військові дії на території України. Національно-визвольний рух в умовах війни. Товариство українських поступовців. "Союз звільнення України". Українські січові стрільці. Антивійськовий настрої народних мас.

Розвиток культури. Освіта і наука. Український театр. Зародження українського художнього кіно.

Тема 6. Українська національно-демократична революція 1917-192 р. р.

Лютнева демократична революція 1917 р. Розстановка політичних сил в Україні. Піднесення національно-визвольного руху. Утворення Центральної Ради, її соціальна база, програма. М. Грушевський і В. Вінниченко. Утворення Рад робітничих, селянських і солдатських депутатів. Програми і цілі українських і загальноросійських політичних партій в Україні. Система влади на території України після створення в Петербурзі Тимчасового Уряду.

Роль Центральної Ради у формуванні української національної державності. Всеукраїнський національний конгрес 7-8 квітня 1917 р. Курс на автономію України.

Взаємостосунки Центральної Ради і Тимчасового Уряду. I Універсал Центральної Ради. Всеукраїнські з'їзди: селянський, військовий, робітничий та інші. Формування Генерального Секретаріату. II Універсал Центральної Ради. Липнева криза Тимчасового Уряду і створення української автономії.

Поглиблення економічної кризи і погіршення стан трудящих України влітку і восени 1917 р. Корніловський заколот і Україна.

Відношення різних сил і політичних партій України до озброєного повстання в Петрограді в жовтні 1917 р. Боротьба проти органів Тимчасового Уряду в Україні. Озброєні повстання у Вінниці і Києві. III Універсал Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки. Підсумки виборів до Всеукраїнських Установчих зборів в Україні. Боротьба більшовиків за владу. Виникнення в Україні радянського уряду. Вторгнення більшовицьких військ з Росії. IV Універсал Центральної Ради. Ухвалення Конституції УНР.

Участь представників Центральної Ради в мирних переговорах в Брест-Литовську. Підписання мирного договору з Німеччиною, Австро-Угорщиною, Туреччиною, Болгарією. Окупація України німецькими і австро-угорськими військами.

Криза Центральної Ради весною 1918 р. Гетьманський переворот. Українська держава гетьмана П. Скоропадського: внутрішня політика, зовнішньополітичний курс, національно-культурна політика.

Повстансько-партизанська боротьба проти окупантів. Падіння гетьманського режиму. Утворення Директорії, її склад, соціальна база, політика. Відновлення УНР. С. Петлюра. Соціальні програми Директорії.

Революційні події 1918 р. на західноукраїнських землях. Політичні партії Східної Галичини. Утворення західно-української Народної Республіки. Акт злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. Війна з Польщею. Визвольний рух в Північній Буковині і Закарпатті.

Інтервенція Антанти на півдні України. Партизансько-повстанська війна проти окупантів. Вигнання інтервентів.

Друга війна УНР і Радянської Росії. Встановлення влади Рад в Україні на початку 1919 р. Декларація радянського уряду України від 25 січня 1919 р.

Х. Раковський. III Всеукраїнський з'їзд Рад. Перша радянська Конституція України. Політика більшовиків в Україні в 1919 р.

Селянський повстанський рух як історичний феномен. Політичні керівники руху. Цілі і характер селянських виступів. Н. Махно, М. Григорьев, Д. Терпило (Зелений).

Заняття України військами А. Денікіна. Політика Денікіна в Україні. Війська УНР і ЗУНР в боротьбі з денікінцями. Повстанський рух в тилу денікінської армії.

Звільнення України від денікінських військ і відродження УРСР в кінці 1919 р. В. І Ленін і українське питання. Державне і господарське будівництво. Самороспуск партій боротьбістов і борьбістов.

Варшавський договір Ю. Пилсудского і С. Петлюри. Радянсько-польська війна. Розгром Врангеля. Ризький мирний договір. Основні уроки української національної революції.

Тема 7. Розвиток Української РСР в міжвоєнний період (1921-1939 р. р.)

Соціально-економічне і політичне стан України на початку 20-х рр. Перехід до нової економічної політики.

Голод 1921-1923 р. р. на півдні України: причини і наслідки. Поступове відродження сільського господарства.

УРСР в системі "договірної федерації". Курс центрального партійно-державного керівництва на ліквідацію незалежності національних республік. "Автономізація"

незалежних республік під виглядом утворення нової Федерації - СРСР. Перші підсумки входження УРСР до складу Радянського Союзу. Конституція СРСР 1924 р.

НЕП в промисловості. Проблема безробіття. Перші підсумки відбудовного періоду.

Система реальної влади в Україні. РКП/б/ і КП/б/У. Природа радянського тоталітарного режиму. Феномен "націонал-ухильництва".

Сталінський курс на масову колективізацію селянських засобів виробництва. Курс на індустріалізацію країни. "Криза Непу" як результат відмови партійно-державного керівництва від змички між містом і селом. "Ножиці цін".

Політика коренізації, її особливості і результати. Досягнення і прорахунки українізації. Відношення тоталітарного режиму до інтелігенції.

Перші кроки культурного будівництва: кампанія по ліквідації неписьменності, розгортання системи освітніх установ, створення установ комуністичного виховання. Ліквідація університетської освіти і перенесення центру наукових досліджень до установ ВУАН. Результати радянської науки. Національне відродження в науці і мистецтві. Антицерковна політика державної партії.

Завершення фракційної боротьби в ЦК ВКП/б/ і затвердження одноосібної диктатури Сталіна. Згорання нової економічної політики. Курс на "розгорнуте будівництво соціалізму по всьому фронту".

Проблема темпів індустріалізації. Дискусії з приводу плану першої п'ятирічки. Перехід до директивного планування. Ескалація репресій проти господарників і фахівців. Організація змагань у промисловості. Изотовський рух. Стаханівський рух. Результати капітального будівництва в промисловості в роки першої і другого п'ятирічок.

Хлібозаготівельна криза 1928-1929 р. р. Перехід до суцільної колективізації. Гасло: "Ліквідація куркульства як класу"; причини, масштаби, наслідки. Завершення колективізації основної частини селянських господарств в 1931-1932 р. р. Деградація сільськогосподарського виробництва в державних колгоспах. Втрати урожаю в 1931-1932 р. р. в результаті масового саботажу колгоспників. "Робота" хлібозаготівельних комісій. Голодомор 1932-1933 р. р. і його результати.

Колгоспи в системі командної економіки після 1933 р. Відмова від продрозкладки. Політвідділи МТС і радгоспів.

Зростання культу особи Сталіна. Репресії в Україні. Судові процеси 30-х р. р. Чистка партії. Знищення керівництва КП/б/У.

Згорання політики українізації. Національно-культурна політика державної партії в УРСР 30-х р. р. Боротьба з "буржуазним націоналізмом" і "націонал-ухильництвом". "Розстріляне відродження".

Умови і результати культурного розвитку в 30-х р. р. Ліквідація неписьменності. Загальноосвітня і вища школи. Відродження університетської освіти. Запровадження атестації наукових кадрів. Діяльність АН УРСР. Досягнення і трагічні сторінки в літературі і мистецтві.

Тема 8. Україна в роки Другої світової війни (1939-1945 р. р.)

Положення на західноукраїнських землях в міжвоєнний період. Українське питання в політиці Польщі, Румунії, Чехословаччини. Головні політичні партії і організації українського національно-визвольного руху. Організація українських націоналістів. Роль греко-католицької церкви в суспільно-політичному житті Західної України.

Мюнхенська угода і доля Карпатської України. Вступ Червоної Армії на територію Західної України. Територіальні вимоги радянського керівництва до Румунії. Включення основної частини західно-українських земель до складу УРСР, їх радянізація.

Напад Німеччини і її союзників на СРСР. Поразки Радянської армії в 1941 р. Оборона Києва, Одеси і Севастополя. Бої за Донбас. Акт "30 червня 1941 р." у Львові і його наслідки.

Початок визвольної боротьби в тилу ворога. Генеральний наступ гітлерівських військ влітку 1942 р. на півдні. Німецький окупаційний режим. План "Ост". Адміністративний устрій окупованої України. Розгортання радянського і націоналістичного партизанського руху проти окупантів. Діяльність комуністичного підпілля і радянських партизан. Створення Української повстанської армії. Нова програма і тактика українських націоналістів.

Перемога Червоної Армії під Сталінградом і початок звільнення території України. Розгортання наступу на Лівобережну Україну після Курської битви. Битва за Дніпро. Бої на Правобережну Україну і в західних областях. Взаємостосунки радянських партизан з ОУН-УПА. Перехід націоналістів до тактики боротьби на два фронти. Завершення боїв за Україну восени 1944 р.

Початок відбудовних робіт. Особливості відбудови народного господарства України в умовах війни. Демографічні наслідки війни. Внесок українського народу в розгром фашистської Німеччини.

Тема 9. Україна в післявоєнний відбудовчий період (1945-1955 р. р).

Включення УРСР в світову політику. Участь України в створенні і роботі ООН. Участь української делегації в Паризькій мирній конференції 1947 р.

Завершення об'єднання основних етнічних земель українського народу в межах СРСР. Відмова Сталіна від української етнічної території на захід від лінії Керзона. Операція "Вісла". Напівпримусовий обмін населенням між Україною і Польщею.

Труднощі відбудови народного господарства. Голод 1946-1947 рр. Насильницька колективізація в західних областях України. Нова хвиля масових репресій громадян України. Львівський церковний собор 1946 р. і ліквідація української греко-католицької церкви. Підпільна партизанська боротьба ОУН-УПА з тоталітарним режимом. Ідеологічний наступ сталінізму на спроби культурно-національного відродження. Л. М. Каганович в Україні. Чистка національних кадрів.

Тема 10. Політичний, соціально-економічний і культурний розвиток України в другій половині 50-х - першій половині 80-х рр.

Україна після смерті Сталіна. Ідеологічна кампанія з нагоди 300-річчя Переяславської ради. Передача Кримської області до складу УРСР: мотиви і правова підстава.

Спроба лібералізації політичного режиму. Критика культу особи Сталіна. Початок реабілітації жертв сталінських репресій. Реформи М С Хрущева, їх суперечливий і непослідовний характер.

Заходи щодо удосконалення управління і модернізації промисловості. Спроба подолання кризи в сільському господарстві. Участь України в освоєнні східних регіонів СРСР і цілих земель.

Поява дисидентів в Україні. Зародження руху "шестидесятників", їх роль в національно-культурному житті. Зміни в кремлівському керівництві в жовтні 1964 р. і їх наслідки для України.

Реформи середини 60-х рр. Припинення реабілітації і замовчення злочинної діяльності Сталіна. Деформації в структурі економіки України, хижацька експлуатація її багатств, будівництво хімічних підприємств, атомних електростанцій, погіршення екологічної ситуації. Екстенсивний розвиток сільського господарства, шкідливість кампанії про ліквідацію "неперспективних сіл".

Звільнення П. Е. Шелеста. Подальше обмеження прав України. В. В. Щербицький як провідник русифікаторської політики центру. Україна в єдиному народногосподарському комплексі СРСР.

Політичні репресії 60-70-х рр. Посилення реакції в духовному житті. Поглиблення нігілістичного відношення до національної самобутності українського народу.

Розгортання правозахисного і дисидентського руху. Репресивні дії органів КДБ. Загострення гальмуючих процесів в соціально-економічному і суспільно-політичному розвитку України.

Тема 11. Україна на етапі досягнення державної незалежності і

Спроби М. С. Горбачева реформувати суспільство на шляхах прискорення, перебудови, гласності. Економічна політика центрального уряду і Україна. Чорнобильська катастрофа і її наслідки,

Відновлення критики сталінізму. Зростання політичної активності народу. Гальмування перебудовчих процесів в Україні. Національне пробудження українського народу. Реабілітація політичних ув'язнених. Віддання гласності злочинів тоталітарного режиму.

Зародження Народного Руху України і перетворення його в опозиційну КПРС силу. Перші кроки в демократизації суспільно-політичного життя і утворення нових політичних партій і громадських об'єднань.

Ухвалення Декларації про державний суверенітет України. Курс національно-демократичних сил на затвердження державної і економічної незалежності республіки, створення самостійної держави.

Спроба серпневого (1991 р.) перевороту в Москві і його наслідки для України. Ухвалення Верховною Радою УРСР Акту проголошення незалежності України. Припинення діяльності КПУ. Участь інтелігенції, студентської молоді, засобів масової інформації в демократизації суспільства, відродженні національних традицій, розширенні сфери вживання української

мови. Активізація релігійного життя. Діяльність греко-католицької церкви в нових політичних умовах. участь української діаспори в державно-творчому процесі.

Всеукраїнський референдум 1 грудня 1991 р. і вибори Президента України. Л. М. Кравчук - Президент України. Денонсація договору 1922 р. про створення СРСР. Угода про Співдружність незалежних держав. Затвердження державної символіки України.

Тема 12. Розвиток незалежної України.

Створення правової бази розвитку України як демократичної держави. Зміцнення державних кордонів. Формування Збройних сил і Військово-морського флоту, Національної гвардії. Служби безпеки, митної служби. Затвердження національної символіки України. Введення національної грошової одиниці і інших інститутів державності.

Вибори у Верховну Раду України в березні-квітні 1994 р. Кампанія 1994 р. по виборах Президента України. Обрання Президентом Л. Д. Кучми. Його соціально-економічна і політична платформа. Кроки по її реалізації. Ухвалення Конституції України 1996 р. Вибори у Верховну Раду України, Верховну Раду Автономної Республіки Крим, місцеві органи влади в 1998 р.

Формування багатопартійності в Україні Класифікація політичних партій і об'єднань. Їх участь і платформи у виборах у Верховну Раду України 1994 р., 1998 р. і 2002 р. Закон України «Про політичні партії в Україні» від 28 квітня 2001 р. Суспільні організації і об'єднання. Вибори Президента України в 1999 р.

Ухвалення Верховною Радою України нормативних актів для реформування економіки на шляхах підприємництва, переходу до ринкових відносин, приватизація, їх суперечливий характер.

Зниження темпів промислового і сільськогосподарського виробництва. Криза кредитно-фінансової системи. Наростання інфляційних процесів і соціальної напруженості. Пошуки шляхів виходу з кризи і соціального захисту населення. Програма нової соціально-економічної стратегії. Основні підсумки економічних і соціальних перетворень за 1994-1999 рр. Основні пріоритети стратегії економічного і соціального розвитку України на 2000-2004 рр. Основні задачі і напрями соціальної політики. Загальна характеристика соціальних змін в українському суспільстві. Поглиблення соціальної поляризації. «Розмивання» середнього класу. Зростання бідності.

Духовне життя суспільства. Труднощі національно-культурного відродження, української мови, розвитку науки, освіти, духовності. Міжнародні відносини і їх правове регулювання в Україні. Кримська автономія. Концепція зовнішньої політики України. Визнання України зарубіжними державами, встановлення дипломатичних відносин, формування представництв в міжнародних організаціях, входження в міжнародне співтовариство. Інтеграція до міжнародних економічних і фінансових структур. Придбання Україною без'ядерного статусу.

Зовнішньополітичні акції України відносно зміцнення миру і співпраці, ліквідації військових конфліктів. Участь України в миротворчих процесах ООН, в програмі "Партнерство ради світу", в діяльності Ради Європи.

Україна у складі Співдружності незалежних держав. Українська діаспора на сучасному етапі.

Підсумки історичного шляху українського народу і найголовніші уроки історії його боротьби за свободу, незалежність, соборність і державність. Україна і українська діаспора.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Алексіїв Ю. М., Вертегел А. Г., Даниленко В. М. Історія України. – К., 1994.
- Алексіїв Ю. М., Кульчинський С. В., Слюсаренко А. Г. Україна на зламі історичних епох. – К., 2000.
- Антонович В. Про козацькі часи на Україні. – К., 1991.
- Антонович О. Розповіді про запорізьких козаків. – К., 1991.
- Антонович О. Гетьман України і кошові отамани Запорізької Січі. – К., 1993.
- Аркас М. Історія України-Русі. – К., 1990; Одеса – 1994.
- Багатопартійна Українська держава на початку ХХ ст. Програмні документи перших українських політичних партій. – К., 1992.
- Багалій Д. Нарис історії України. Доба натурального господарства. – К., 1994.
- Бантиш-Каменський Д. Історія Малої Росії. – К., 1993.
- Баран В., Козак Д., Терпиловський Р. Походження слов'ян. – К., 1991.
- Баран В. Україна після Сталіна: нарис історії 1953-1985. – Львів, 1992.
- Білас І. Репресивно-каральна система в Україні. 1917-1953. Суспільно-політичний та історико правовий аналіз у 2-х кн. – К., 1994.
- Боплан Г. Опис України. Меріме П. Українські козаки та їхні останні гетьмани. Богдан Хмельницький. – Львів, 1990.
- Боршак І., Мартель Р. Іван Мазепа. Життя і пориви великого гетьмана. – К., 1991.
- Брайчевський М. Вступ до історичної науки. Навч. Посібник. – К., 1995.
- Брайчевський М. Конспект історії України. – К., 1993.
- Брайчевський М. Затвердження християнства на Русі. – К., 1989.
- В боротьбі за українську державу: есе, спогади, свідчення, літописання, документи Другої Світової війни. – Львів, 1992.
- Величко С. Літопис. – К., 1991. – Т. 1-2.
- Володарі гетманської булави. Історичні портрети. – К., 1994.
- Волковський В. Нестор Махно. Легенди і реальність. – К., 1994.
- Великий українець: матеріали з життя та діяльність М. Грушевського. – К., 1992.
- Верстюк В. Махновщина. – К., 1992.
- Верстюк В., Дзюба О., Репринцев В. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. – К., 1995.
- Вивід прав України. Львів, 1991.
- Винниченко В. Відродження нації. – К., 1990. – Ч. 1,2,3.
- Винокур О., Трубчаніков С. Давня і середньовічна історія України. – К., 1996.
- Гарань О. Убити дракона: з історії Руху та нових партій України. – К., 1993.
- Голобуцький В. Запорізьке козацтво. – К., 1994.
- Голод 1921-1923 років в Україні. Збірник документів і матеріалів. – К., 1993.
- Голод в Україні 1946-1947: документи і матеріали. – К., Нью-Йорк. 1996.
- Грушевський М. Історія України-Русі. У 12 кн. – К., 1991-1997.
- Грушевський М. Очерки історії українського народу. – К., 1991.
- Грушевський М. Ілюстрована історія України. – К., 1996.
- Гуржій О. Українська козацька держава о другій половині ХVIII ст.: кордони, населення, право. – К., 1994-1995. – кн. 1-2.
- Донцов Д. Історія розвитку української державної ідеї. – К., 1991.

- Даниленко В., Кас`янов Г., Кульчинський С., Сталінізм на Україні (20-30-ті рр.) – К., Едмонгтон, 1991.
- Дрошенко Д. Огляд української етнографії. – К., 1996.
- Жуковський А., Субтельний О. Нарис історії України. – Львів, 1993.
- Залізняк Л. Нариси історії України. – К., 1993.
- Заставний Ф. Українська діаспора. Розселення українців у зарубіжних країнах. – Львів., 1991.
- Євтух В., Ковальчук О. Українці в Канаді. – К., 1993.
- Єфіменко О. Історія України та її народу. – К., 1990.
- Етнографія України. – Львів, 1994.
- Єфіменко А. Історія українського народу. – К., 1990.
- Іванченко Р. Україна від Кия до Кравчука. Короткий нарис історії української державності. – К., 1992.
- Ісаєвич Я. Україна давня і нова. Народ, релігія, культура. – Львів, 1996.
- Історія України. – Львів, 1996.
- Історія русів. – К., 1991.
- Історія України в особах. – IX-XVIII ст. – К., 1995.
- Історія України в прозових творах та документах:
1. Витоки. Від найдавніших часів до першої половини IX ст. – К. 1995.
 2. Відома і чута у всіх кінцях землі. Друга половина IX-перша пол. XII ст. – К., 1993.
 3. Великий неспокій. Друга пол. XII – перша пол. XVI ст. – К., 1992.
 4. Темні віки. XIV – перша пол. XV ст. – К., 1993.
 5. На переломі. Друга пол. XV – перша пол. XVI ст. – К., 1994.
 6. Коли земля стогнала. Друга половина XVI – перша пол. XVII ст. – К., 1995.
 7. Руїна. Друга пол. XVII ст. – К., 1996.
- Історія України / за ред. Лановика Б.Д. – К., 2000.
- Історія українського війська. – Львів, 1992, Т-І, - Львів, 1996 Т- II.
- Історія України: нове бачення. – К., 1995-1996. Т1-2.
- Історія української культури. – К., 1994.
- Коваль М. Україна: 1939-1945. Маловідомі і непрочитані сторінки історії. – К., 1995.
- Качкан В. Українське народознавство в іменах. В 2-х частинах. – К., 1994-1995. – Ч. 1-2.
- Кравчук Л. Останні дні імперії. Перші роки надії. – К., 1994.
- Кас`янов Г. Українська інтелігенція на рубежі XIX – XX ст. Соціально-політичний портрет. – К., 1993.
- Кас`янов Г. Українська інтелігенція 20-23-х рр.: соціальний портрет та історична доля. - К.; Едмонд, 1992.
- Кас`янов Г. Незгодні: українська інтелігенція у русі Опору 1960-1980 рр. – К., 1995.
- Кас`янов Г. Даниленко В. Сталінізм і українська інтелігенція 20-30-ті рр. – К., 1991.
- Колективізація і голод на Україні (1922-1933). Зб. док. і матеріалів. – К., 1993.
- Котляр М., Кульчинський С. Довідник з історії України. – К., 1996.
- Котляр М. Історія України в життєписах визначених діячів. – К., 1991.
- Крип`якевич І. Богдан Хмельницький. – Львів, 1990.
- Крип`якевич І. Історія України. – Львів, 1992.
- Кугутяк М. Галичина: сторінки історії. Нариси суспільно-політичного руху (XIX ст – 1939 р.). Івано-Франковськ, 1993.
- Культура і побут населення України. Навчальний посібник. – К., 1993.
- Кульчинський С. Ціна “великого перелому”. – К., 1993.
- Кульчинський С. Комунізм в Україні. Перше десятиріччя (1919-1928). – К., 1993.
- Конквест Р. Жнива скорботи. Радянська колективізація і голодомор. – К., 1993.

- Кульчинський С., Коваль М., Курносів Ю. Історія України. Ч. 1-2. Для 10-11 кл. середн. шк. – К., 1994.
- Кучма Л. Україна – не Росія. – М.: Время, 2004.
- Косик В. Україна і Німеччина у Другій Світовій війні. – Париж; Нью-Йорк; Львів, 1993.
- Літопис Самовидця. – К., 1997.
- Лук'яненко Л. Не дам загинуть Україні. – К., 1994.
- Лаврів П. Історія Південно-східної України. – Львів, 1992.
- Літопис Руський. – К., 1989.
- Липа Ю. Призначення України. – Львів, 1992.
- Липинський В. Релігія і церква в історії України. – К., 1995.
- Липинський В. Листи до братів хліборобів. – К.; Філадельфія, 1995.
- Лисяк-Рудинський І. Історичне есе. – К., 1994. – т. 1-2.
- Литвин М., Науменко К. Історія галицького стрілецтва. – Львів, 1991.
- Литвин М., Науменко К. Історія ЗУНР. – Львів, 1995.
- Литвин В. Політична арена України: дійові особи і виконавці. – К., 1994.
- Минуле України: відновлені сторінки. – К., 1991.
- Мирончук В., Ігешкін С. Історія України. – К., 2001.
- Мицик Ю. Джерела з історії національно-визвольної війни українського народу середини XVII ст. – Дніпропетровськ, 1996.
- Мицик Ю. Плохій С., Стороженко І. Як козаки воювали. Історичні розповіді про запорізьке козацтво. - Дніпропетровськ, 1990.
- Мірчук П. Українська повстанська армія 1942-1945. Львів, 1991.
- Моця О., Ричка В. Київська Русь від язичництва до християнства. – К., 1996.
- Млиновецький Р. Нариси з історії українських визвольних змагань. 1917-1918 рр. – Львів, 1994.
- Нагаєвський І. Історія Української держави XX ст. – К., 1994.
- Нариси з історії українського національного руху. – К., 1994.
- Нариси з історії Закарпаття. – Ужгород 1993-1995. – Т. 1-2.
- Національні відносини в Україні у XX ст. зб. док. і матеріалів. – К., 1994.
- Наливайко Д. Козацька християнська республіка. Запорізька Січ у західноєвропейських літературних пам'ятках. – К., 1992.
- Огієнко І. Українська культура. Коротка історія культурного розвитку українського народу. – К., 1993.
- Огієнко І. Історія українського друкарства. – К., 1994.
- Петлюра С. Статті. – К., 1993.
- Петлюра С. Споми́ни. – К., 1993.
- Петров В. Походження українського народу. – К., 1992.
- Підкова І., Шуст Р. Довідник з історії України – К., 1994.
- Полонська-Василенко Н. Історія України. У 2-х томах. – К., 1992.
- Пономарьов А. Українська етнографія. Курс лекцій. – К., 1994.
- Пінчук Ю. Микола Іванович Крстомаров. – К., 1992.
- Пристайко В., Шаповал Ю. Михайло Грушевський і ГПУ-НКВД. – К., 1996.
- Революція на Україні (з мемуарів білих). – К., 1990.
- Реєнт О. Українська революція. – К., 1996.
- Рибалка І. Історія України. Ч. 1. Від найдавніших часів до кінця XVIII ст. – Х., 1995.
- Рудницький С. Чому ми хочемо самостійної України. – Львів, 1994.
- “Русалка Дністрова”. Документи і матеріали. – К., 1989.
- Сарбей В. Історія України XIX – поч. XX ст. для 9 кл. шк. – К., 1996.
- Світлична В. Історія України: навчальний посібник для студентів неісторичних спеціальностей вищих закладів освіти. Друге видання, виправлене і доповнене. – К.: Каравела; Новий Світ - 2000, 2002.

- Серпенко Г., Смолой В. Історія України. Для 7-8 кл. середн. шк. – К., 1995.
- Сергійчук В. Національна символіка України. – К., 1992.
- Семшичин М. Тисяча років української культури. Історичний огляд культурного процесу. – К., 1993.
- Січинський В. Чужинці про Україну. Вибір з описів подорожей по Україні та інших писань чужинців про Україну за десять століть. – Х., 1992.
- Слюсаренко А., Томенко М. Історія Української Конституції. – К., 1993.
- Смолій В., Гуржій О., Як і коли почата формуватися українська нація. – К., 1991.
- Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький. Соціально-політичний портрет. – К., 1903, 1995.
- Субтельний О. Україна: Історія. – К., 1991-1993.
- Терещенко Ю. Україна і європейський світ. – К., 1996.
- Терещенко Ю., Курило В. Історія України. Навч. Посібник. – Кн. 1. – К., 1995.
- Толочко А. Князь у давній Русі: влада, власність, ідеологія. – К., 1992.
- Толочко П. Київська Русь – К., 1996.
- Толочко П. Літопис Київської Русі. – К., 1994.
- Толочко П. Історичні портрети. – К., 1990.
- Трофимович В. Україна в роки другої світової війни (1939-1945). – Львів, 1995.
- Турченко Ф. Новітня історія України. Для 10 кл. сер. шк. – К., 1995.
- Турченко Ф., Панченко П., Тимченко С. Новітня історія України. Для 11 кл. сер. шк. – К., 1994.
- Українська державність у ХХ ст. – К., 1996.
- Українська культура. Лекції за ред. Д. Антоновича. – К., 1993.
- Українська минувшина. Ілюстрований енциклопедичний довідник. – К., 1993.
- Українська народність. Нариси соціально-економічної етнополітичної історії. – К., 1990.
- Українські канадці у історичних зв'язках з землею батьків. Збірник. – К., 1990.
- Українські січові стрільці. – 1914-1920. – Львів, 1991.
- Ул'яновський В., Крижановський О, Плохой С. Історія церкви та релігійної думки в Україні. У 3-х кн. – К., 1994.
- Чоповський В. Українська інтелігенція у національно-визвольному русі на Західній Україні (1918-1939) – Львів, 1993.
- Чумак В. Україна-Крим: Спільність історичної долі. Феномен на межі Європи та Сходу. – К., 1993.
- Шаповал Ю. Україна 20-50-х рр.: сторінки незаписаної історії. – К., 1993.
- Шаповал Ю. У ті трагічні роки. Сталінізм на Україні. – К., 1990.
- Шаповал Ю. Людина і система (штрихи до портрету тоталітарної доби в Україні). – К., 1994.
- Шефер Ж. Літопис Малоросії або історія козаків-запорожців та козаків України або Малоросії. – К., 1994.
- Шип Н. Інтелігенція на Україні (XIX ст.). Історико-соціологічний очерк. – К., 1991.
- Яворницький Д. Історія запорізьких козаків. У 2-х томах. – Львів, 1990-1992.
- Яковенко Н. Українська шляхта з кінця XIV до середини XVII ст. (Волинь і Центральна Україна). – К., 1994.